

Strijden met gevouwen handen

... Die in één jaar twee groote koninkrijken - tot driemaal toe de trotsche vlag deed strijken.

Wij kennen dit oude rijmpje op De Ruyter en wij weten, dat het slaat op de zeeslagen van 1673, het jaar van uitredding en overwinning, dat volgde op het rampjaar 1672. Op 7 Juni heeft De Ruyter toen de vereenigde Engelsch-Fransche vloot bij Westkapelle tot wijken gedwongen, op 14 Juni is op de-zelfde hoogte een beslister overwinning behaald, door de vijandelijke vloten tot onder de Engelsche kust terug te drijven. En den 21 sten Augustus geschiedde de verschrikkelijke doch victorieuse zeeslag der Nederlanders tegen de Engelsche en Fransche vloten, omtrent Kijkduin en de Helder". Daar bij Kijkduin zijn de Engelschen en Franschen zoo geducht geslagen dat ze hun heil gezocht hebben op de „reviere van Londen". De bedreiging van onze kusten was geweken, en de retourvloten uit Indië konden veilig binnenloopen. 1673 is het roemrijkste jaar van de Nederlandsche marine geweest. Nooit waardiger dan toen geschied is, had de eerste Nederlandsche overwinning ter zee — in den slag op de Zuiderzee tegen Bossu in 1573 behaald — kunnen worden herdacht.

Gemakkelijk zijn deze overwinningen niet bevochten. De vereenigde Engelsch-Fransche vloten waren aanzienlijk grooter dan de Nederlandsche. Zij hadden tusschen de tachtig en negentig schepen van oorlog en fregatten tegen de Nederlanders vier en zestig. Hun geheele vloot bestond uit „honderd en wat min dan vijftig" zeilen, terwijl wij er juist honderd hadden. Het genie van Admiraal De Ruyter, de bekwaamheid van zijn vice-admiraals en schippers, de dapperheid en het zeemanschap van onze matrozen, bovenal de zegen Gods hebben ons de overwinning doen behalen.

Een levendige beschrijving van den slag bij Kijkduin heeft Geraardt Brandt gegeven: „Hier gaven de Nederlanders de uiterste proeven van beleid en dapperheid, alsof dit de leste strijd zou zijn, schie-tende met hun kanon zoo

ras als met musketten, driemaal tegen de vijanden ééns. De gansche zee stond in vuur en vlam, die, door den dikken rook, gelijk bliksemstralen uit een donkere lucht uitborst. Elk verging het hooren en zien, door den rookdamp en 't gedonder van zoo veel duizenden stukken geschuts, en 't balderen van zoo groot een menigte van musketten als er gedurig vuur gaven. De kogels, bouten, schroot en splinters vlogen van alle zijden, met een ijselijk gekraak en geknars van al wat getroffen wierd. De zee wierd met doode lichamen bezaaid, en het gekrijt en gejammer der gekwetsten en stervenden was om een steenen hart tot tranen te bewegen."

Waarlijk, de oorlog was in den ouden tijd niet minder schrikkelijk dan thans! Men spreekt tegenwoordig van totale oorlogen om daarmee uit te drukken dat thans het geheele volk meevecht, terwijl voorheen alleen de legers en de vloten vochten. Of deze tegenstelling zoo absoluut is mag betwijfeld worden.

Men kende vroeger ook het wapen der blokkade en paste dat herhaaldelijk toe. En onder die blokkade leed, evenals thans, de burgerij meer dan het leger. Tijdens de Engelsche oorlogen werd van Holland gezegd dat het één groote scheepstimmer-werf was. De arbeid achter het front was dus toen ook belang-rijk. Doch vooral: men vocht toen met gevouwen handen; terwijl vloot en leger streden, bad het volk. Dit was inzonderheid in 1673 het geval bij ons. Na de slagen bij Westkapelle had .men in Nederland terdege begrepen dat de vijand wel geweken, maar nog niet verslagen was. Hij zou terugkeeren. Begin Augustus kwam hij terug. Men wist, er was een derde zeegevecht op handen.

Toen hebben de Staten van Holland, „in achtiging genomen dat den Staat aan den goeden uitslag van dien ten hoogsten gelegen lag, en d'overwinning alleenlijk hing aan Gods

almachtige schikkinge, goedgevonden en verstaan dat Burgemeesteren en Regeerders van de Steden der Provincie zouden aangeschreven worden, ieder in de zijne zoodanige orde te stellen, dat de Predikanten aldaar zijne Goddelijke Majesteit daarover zonder ophouden vieriglijk zouden bidden, en bij alle gelegenheid van prediken hunne gebeden daarnaar richten en de gemeente daartoe vermanen."

Die oproep van de Staten vond weerklank bij het volk. In één der havensteden was de kerk (groot als een kathedraal) zoo vol met volk „dat men dergelijk bij niemants geheugenis ooit gezien had. " De menschen stonden tot voorbij de vierde pylaar op 't Choor" en in de portalen van de kerk. Dit was op den officieelen bededag, enkele dagen voor de zeeslag aanging. Hoe er in Hollands Noorderkwartier meegeleefd en meegebeden is gedurende de uren, waarop er voor de kust gestreden werd, verhaalt ons de „Historie van Enkhuizen."

De slag was in de stad zeer goed waarneembaar. Men hoorde het geschut met geheele lagen zoodanig donderen, dat de ruiten der huizen dreunden en daverden. Op het hooren van dit „grouwzaam geschiet", dat 's morgens acht uur aanving, werden de klokken geluid en in drie kerken ijverige gebeden tot God uitgestort met grooten toeloop van volk, zijnde de ontsteltenis en verbaasdheid op elks aangezicht te lezen,

's Namiddags drie uur geschiedde dit weer in twee kerken. Zooals in Enkhuizen ging het ook elders. Te Hoorn en in verscheidene Hollandsche steden, „daar men hoorde dat de vloten aan malkanderen waren" werden openbare gebeden tot den Heere „uitgeboezemt". De kerken en vergaderplaatsen van alle gezindten liepen vol en duizenden menschen smeekten om genade, bijstand en verlossing van het Vaderland, met zulk een „beweegnis" der gemoederen en vurigheid van geest, als men nog nooit in eenigen nood onder de ingezetenen had bespeurd. Want elk begreep, dat aan dezen slag het gansen Vaderland hing.

En het was niet zoo, dat na de overwinning het gebed vergeten was. Op 26 Augustus, vijf

dagen na den slag, schreven de Staten een dank-, vast- en bededag uit. Ook was de dankbaarheid niet snel vergeten. Aan het eind bededag gehouden, voor al de uitreddingen van het zoo bang begonnen jaar. Willem III had de Franschen en Munsterschen uit Groningerland, Overijssel en Gelderland verdreven, Holland en Utrecht waren geheel gezuiverd, zelfs in Brabant waren reeds eenige steden heroverd en Bonn was gevallen. En tegen twee machtige Koninklijke vloten waren drie victorieuze zeeslagen geleverd.

Daarvoor zijn op dien zesden December allerlei vreugdeteekenen getoond, de klokken zijn geluid, vreugdeschoten zijn gelost, maar het allermeest heeft men God voor zoo groote weldaden gedankt en geloofd. De totale oorlog van dien tijd bestond in bidden, werken strijden.

Men moet niet zeggen dat er thans in oorlogstijd niet wordt gebeden. Wie zal ze tellen, de smeekingen, die tot den Heere van hemel en aarde worden opgezonden, onbekend misschien bij de menschen, maar gehoord door onzen Vader, Die in de hemelen is. Even wel: of het bidden zoo vurig is en zoo algemeen als in 1673, dat moet betwijfeld worden. Wat toen geschiedde doet denken aan het bidden van Mozes tijdens den strijd der Israëlieten tegen Amalek. Met gevouwen handen vocht het volk aan wal tezamen met de mannen op de vloot!